

ČERVENÁ KNIHA ČESKOSLOVENSKÉ FAUNY A FLÓRY

V r.1984 bylo rozhodnuto, že bude zpracována Červená kniha ČSSR. Celý projekt byl rozvržen do 5 dílů, první 3 díly v češtině s vydáním ve Státním zemědělském nakladatelství v Praze, zbývající 2 pak ve slovenštině v nakladatelství Příroda v Bratislavě. Záměr zpracovat červenou knihu se vynořil poměrně rychle, stejně rychle byl vytvořen autorský kolektiv - na vlastní zpracování však měli autoři příliš málo času, který navíc věnovali mimo své pracovní povinnosti a tak se celé dílo rodilo spíše na koleně a ve značném spěchu. První dva díly již dokonce vyšly: ptáci (Sedláček K. a kol., 1988) a kruhoústí, ryby, obojživelníci, plazi, savci (Baruš V. a kol., 1989). Rukopis třetího dílu zahrnující vyšší (cévnaté) rostliny se dokončuje (celkem 400 druhů zpracovali J.Holub, J.Čeřovský, F.Procházka, Š.Maglocký a V.Feráková). Na Slovensku vydávaný čtvrtý díl obsahuje bezobratlé a konečně pátý díl nižší rostliny.

Autorský kolektiv 5.dílu vedený F.Kotlabou tvoří F.Hindák, A.Gardavský a O.Lhotský (řasy), F.Kotlaba, V.Antonín, R.Fellner, J.Herink, J.Lazebníček, P.Lizon, J.Moravec, S.Šebek, A.Vágner (houby), I.Pišút, a J.Liška (lišejníky), J.Vána a Z.Soldán (mechorosty). Koncepce 4. a 5. dílu se od předchozích dílů liší, neboť zahrnuté organismy nepředstavují ani zdaleka kompletní výčet, ale pouze výběr zástupců, v mnoha případech dosti úzký. Bohužel ani celkové počty zahrnutých organismů (řasy 45, houby 120, lišejníky 50, mechorosty 40) nerepresentují vzájemný poměr co do bohatosti celkového počtu druhů na našem území (řasy přes 5 tisíc, velké houby 5 tisíc, lišejníky téměř 2 tisíce, mechorosty necelý 1 tisíc) ani celkovou ohroženost. Přestože celý projekt není dílem vědeckým ale spíše populárně vědeckým s výrazně osvětovým a výchovným posláním (jak ostatně plyne z preference zoologie nad botanikou a důrazem na velké živočichy), neproporcionalitu jak jednotlivých dílů navzájem, tak i v rámci jednoho svazku považujeme za hlavní nedostatek.

V rámci 5. dílu nebyly zařazeny druhy považované za vyhynulé nebo neznámé. Pokud jde o výběr zahrnutých taxonů, je v rámci 5. dílu rovněž poněkud odlišný přístup. Bohužel o kritériu algologů nemáme příliš zpráv, avšak vzhledem k vysokému počtu organismů půjde zřejmě pouze o vybrané zástupce charakterizující různé biotopy. U hub bylo uplatněno hlavně měřítko stupně ohrožení (za použití mykosoziologického indexu), kdy byly zahrnuty především nejohroženější taxony. U mechorostů bylo použito hlavně "genofondové" nebo evoluční hledisko, tedy po jednom nejohroženějším zástupci jednotlivých rodů. Rovněž bylo uplatněno hledisko fytogeografické (zástupci různých geoelementů) a ekologické (zástupci různých biotopů i různých stupňů ohrožení). Počet zahrnutých druhů jätrovek a mechů respektuje proporcionalitu celkového počtu druhů vyskytujících se na našem území. Lichenologové stáli rovněž před velkým dilematem, neboť z celkového počtu u nás se vyskytujících lišejníků je skutečně či potenciálně ohrožena většina druhů. Proto vybrat z tak vysokého počtu 50 zástupců se nám zdálo značně problematické, takže jsme se výběrem snažili postihnout spíše celkovou problematiku: vybrali jsme zástupce různých biotopů, různých typů fytogeografického rozšíření, různých typů citlivosti na různé faktory a i stupňů ohrožení. Nezanedbatelné nebylo ani hledisko estetické; neboť jsme se soustředili především na tzv. makrolišejníky, tedy na zástupce se stélkou keříčkovitou a lupenitou; pro ilustraci jsme vybírali spíše druhy vzhledově atraktivní. Jedním z největších problémů ve všech skupinách byly nedostatečné znalosti aktuálního rozšíření mnoha druhů. Proto byli vybíráni zástupci s podrobnějšími znalostmi o dnešním rozšíření.

Z lišejníků jsou zahrnuty tyto druhy: *Alectoria sarmentosa*, *Anaptychia ciliaris*, *Baeomyces placophyllus*, *Bryoria bicolor*, *Cetraria delisei*, *C. laureri*, *C. sepincola*, *Cladonia magyarica*, *C. portentosa*,

C. stellaris, *Coniocybe furfuracea*, *Cyphelium tigillare*, *Dermatocarpon arnoldianum*, *Diplocicia canescens*, *Evernia divaricata*, *E. mesomorpha*, *Fulgensia fulgens*, *Graphis scripta*, *Gyalecta ulmi*, *Hypogymnia bitteri*, *Lecanora gisleri*, *Leptogium saturninum*, *Lobaria amplissima*, *L. pulmonaria*, *Menegazzia terebrata*, *Nephroma arcticum*, *N. parile*, *Parmelia asperata*, *P. centrifuga*, *P. coniocarpa*, *P. koflerae*, *P. pastillifera*, *P. submontana*, *Peltigera lepidophora*, *P. venosa*, *Phaeophyscia ciliata*, *Physcia magnussonii*, *Pyrenula nitida*, *Ramalina fastigiata*, *R. obtusata*, *Rhizoplaca chrysoleuca*, *Solorina crocea*, *Sphaerophorus globosus*, *Stereocaulon incrustatum*, *Teloschistes contortuplicatus*, *Thelotrema lepadinum*, *Umbilicaria decussata*, *U. subglabra*, *Usnea filipendula*, *Xanthoria muscicola*.

Z jätrovek byly vybrány následující druhy: *Anastrophyllum michauxii*, *Anastrophyllum saxicola*, *Cephalizia leucantha*, *Cephaloziella elachista*, *Fossombronia foveolata*, *Frullania fragilifolia*, *Marsupella sparsifolia*, *Riccardia incurvata*, *Riccia hueberiana*, *Scapania gymnostomophila* a *Targionia hypophylla*.

Z mečů byly zahrnuty *Buxbaumia viridis*, *Calliergon trifarium*, *Campylium elodes*, *Cinclidotus aquaticus*, *Crossidium squamiferum*, *Dichelyma falcatum*, *Discelium nudum*, *Entosthodon hungaricus*, *Fissidens arnoldii*, *Fontinalis hypnoides*, *Grimmia atrata*, *Helodium blandowii*, *Hookeria lucens*, *Hygrohypnum smithii*, *Meesia triquetra*, *Metaneckera menziesii*, *Neckera pumila*, *Ochyraea tatrensis*, *Orthotrichum gymnostomum*, *Paludella squarrosa*, *Phascum curvicolle*, *Scorpidium scorpioides*, *Seligeria oelandica*, *Sphagnum obtusum*, *Splachnum ampullaceum*, *Tortula latifolia*, *Trematodon ambiguus*, *Ulota coarctata* a *Zygodon viridissimus*.

Řazení druhů bude systematické, uvedena bude i česká a slovenská nomenklatura (v mnoha případech bylo nutno jména nově vytvořit). Každý druh bude mít uveden status ohrožení (mezinárodní kategorie E, V, R, I), krátký popis, rozšíření (československé i celý areál), stanoviště, biologie druhu, hodnota (škodlivost, ekol. funkce), jeho ochrana a odkaz na nejdůležitější literaturu. Každý zpracovaný druh bude ilustrován barevně akvarelem nebo černobílou kresbou a rovněž bude mít mapku aktuálního rozšíření v Československu za posledních třicet let síťovou metodou. U většiny druhů budou uvedena jména dalších ohrožených zástupců, ať již taxonomicky příbuzných nebo druhů s podobnou ekologií. Připojen bude rovněž terminologický slovníček a soupis literatury.

Všichni autoři jsou si vědomi, že výsledná práce je značně nedokonalá a představuje vlastně první verzi, která se může stát základem nebo podkladem dalších studií.

Čtvrtý díl byl původně zařazen do edičního plánu na rok 1989 a pátý díl na rok 1990, později bylo toto zařazení posunuto na rok 1990 a 1991. Rukopis 5. dílu byl odevzdán ve druhé polovině loňského roku a recenzní řízení dosud nebylo ukončeno. Zdá se, že ani termín vyjití v r.1991 nebude reálný.

J.Liška a Z.Soldán

o o

Ve dnech 4.-3.6.1990 se uskutečnily 3. bryologicko-lichenologické dny v Třebíči. K této akci se podrobněji vrátíme v příštím čísle. Uzávěrka pro dodání souhrnu referátů ze setkání v Třebíči, jakož i pro dodání citací pro bibliografii, krátké zprávy o vlastní činnosti a dalších příspěvků pro *Bryonora* č 5, je 15. října 1990.